

بسم الله الرحمن الرحيم

شاخصه های جنگ روانی و راهکارهای مقابله با آن با تاکید بر دیدگاه مقام معظم

رهبری دام ظلّه

خدیجه شاهپوری^۱

^۱ طلبه سطح دو، مدرسه علمیه معصومیه خرم آباد. f.shahivand1368@gmail.com

چکیده

هدف این مقاله، بررسی جنگ روانی و راهکارهای مقابله با آن، با الهام از دیدگاه مقام معظم رهبری و ذکر منابع قدرت روانی جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدهای روانی آمریکا بوده و در صدد است با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی، جنگ روانی را تعریف و واکاوی کرده، راههای مقابله با آن را با تأکید بر دیدگاههای مقام معظم رهبری تحلیل کند. فرضیه اصلی تحقیق، مبتنی بر ظرفیتهای بالقوه و بالفعل قدرت روانی جمهوری اسلامی در برابر تهدیدهای روانی آمریکا و به دنبال آن است که ناتوانی آمریکا را در برابر قدرت روانی جمهوری اسلامی اثبات کند. در این تحقیق، ویژگیها و ابعاد مختلف قدرت روانی به طور عام و قدرت روانی جمهوری اسلامی در مقابل آمریکا و سایر دشمنان ایران به طور خاص مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان از آن دارد که ایران توانسته است با رهنمودهای مقام معظم رهبری و تکیه بر منابع و تواناییهای خود، جلوی جنگ روانی آمریکا و پیامدهای ناشی از آن را بگیرد و به این امر اذعان دارد که برای مقابله با جنگ روانی باید از قدرت روانی استفاده کرد و این مهم نیز در گرو شناخت قدرت روانی، سازوکارها و ابزار آن است.

واژگان کلیدی: جنگ روانی، نظریه پردازان، مؤلفه های جنگ روانی، ناتوی فرهنگ.

مورد جنگ روانی نوعی از جنگ است که در قرن بیست و یکم و در عصر ارتباطات، توجه قدرت های استکباری قرار گرفته است. مفهوم جنگ روانی، در مقابل «جنگ سخت» است و تعریف واحدی که مورد پذیرش همگان باشد، ندارد. جنگ روانی در فرهنگ سیاسی به معنای فروپاشی از درون و در حقیقت؛ شامل هر گونه اقدام روانی و تبلیغات رسانه ای است که «جامعه هدف» یا گروه هدف را نشانه میگیرد و با هدف گرفتن فکر و اندیشه ملت ها نقش مهمی در سست کردن حلقه های فکری و فرهنگی جوامع ایفا میکند و ، بدون درگیری نظامی، رقیب را به انفعال یا شکست وامی دارد. تا سال ۱۹۴۵ میلادی ، اغلب جنگ ها، جنگ سخت بود .پس از آن، با توجه به دو قطبی شدن جهان به بلوک شرق و غرب، دور جدیدی از رقابت ها میان آمریکا و شوروی سابق آغاز شد که به «جنگ سرد» مشهور شد جنگ سرد، ترکیبی از جنگ سخت و جنگ روانی بود که طی آن، دو ابرقدرت در عین تهدیدهای سخت، از رویارویی مستقیم با یکدیگر پرهیز میکردند. (ماهیشانیان، ۱۳۸۶: ۷۴-۵۷).

امروزه با کوچکتر و پیچیده تر شدن جهان به واسطه رشد روزافزون وسایل ارتباط - جمعی -از قبیل اینترنت و ماهواره -معادلات گذشته در تنظیم روابط بین کشورها تا حدود زیادی بهم خورده و جای خود را به معادلات جدیدی داده است به گونه ای که به جای به کارگیری مستقیم زور، توجه قدرت ها به استفاده از قدرت روانی و ایجاد ، تغییرات از طریق مسالمت آمیز با به کارگیری شیوه های نوین مداخله در امور داخلی کشورها جلب شده است.

اصطلاح تهدید روانی، از جمع دو واژه ی «تهدید» به معنی ترساندن و بیم دادن و «روانی» به معنای هر چیز ملایم، تشکیل شده است. اما تهدید روانی که مترادف با تهاجم، فرهنگی، ناتوی فرهنگی و امپریالیسم فرهنگی است. در اصطلاح، به معنی اعمال قدرت به منظور اشاعه ارزش های فرهنگی امپریالیسم در میان ملل جهان سوم و خفه کردن این ملت هاست تهاجم فرهنگی از راه های گوناگون به قصد تضعیف تعهد

اخلاقی، تضعیف نهاد خانواده، تضعیف شئون اجتماعی، سیاسی و اقتصادی و تشویق بی بندوباری صورت میگیرد. انقلاب های رنگی در چندین کشور بلوک شرق و شوروی سابق نمونه ای از جنگ روانی است. جنگ روانی که در پی از پای درآوردن اندیشه و تفکر جامعه هدف می باشد تا حلقه های فکری و فرهنگی آن را سست کند و با بمباران خبری و تبلیغاتی در نظام سیاسی اجتماعی حاکم تزلزل و بی ثباتی تزریق کند از جمله مباحثی است که از دیر زمان، در دنیا شکل گرفته است. این موضوع، علیه ایران از گستره و عملکرد وسیعی برخوردار می باشد چرا که دشمنان قسم خورده این آب و خاک که دست پلیدشان از منابع این مملکت بریده شده است می خواهند جامعه ما را به بن بست کشیده تا از این رهگذر به اهداف شوم خود دست یابند. از آنجا که ایران امروزه به لحاظ وسعت سرزمینی، کمیت جمعیت، کیفیت نیروی انسانی، امکانات نظامی، منابع طبیعی سرشار و موقعیت جغرافیایی ممتاز در منطقه خاورمیانه و نظام بین الملل به قدرتی کم نظیر تبدیل شده است لذا از دید کارشناسان سیاسی کشورهای غربی، دیگر نمی توان با یورش نظامی و جنگ سخت آن را سرنگون کرد بلکه تنها راه سرنگونی نظام جمهوری اسلامی پیگیری مکانیسم های جنگ روانی و به کارگیری تکنیک های عملیات روانی با استفاده از سه راهبرد دکترین مهار، نبرد رسانه ای و سامان دهی و پشتیبانی از نافرمانی مدنی است. (عسگری، ۱۳۸۴: ۸۳)

روش تحقیق

در این نوشتار، به تناسب شرایط و زمینه های مختلف، روش های گوناگونی در فرایند تحقیق انتخاب و اتخاذ شده است. در مرحله نخست، به منظور کنکاش در مباحث نظری، از روش سنتی مبتنی بر تحقیق در مطالعات انجام شده بهره گرفته شده؛ در مرحله دوم، برای توصیف و تبیین محدوده مورد مطالعه، از روش توصیفی استفاده شده و سپس به منظور بررسی وضعیت موجود، از روش ارزیابی کمک گرفته شده است.

تعریف جنگ روانی

جنگ روانی در برابر جنگ سخت در حقیقت شامل هرگونه اقدام روانی و تبلیغات رسانه ای که جامعه، گروه و یا گروه های هدف را نشانه می گیرد و بدون جنگ و درگیری نظامی و گشوده شدن آتش، رقیب را به انفعال یا شکست وامی دارد. جنگ رایانه ای، اینترنتی، براندازی روانی، راه اندازی شبکه های رادیویی و تلویزیونی و شبکه سازی از مصادیق جنگ روانی هستند. (به نقل از سایت تبیان)

رهبر فرزانه انقلاب مفهومی به نام جنگ روانی را مورد توجه قرار دادند و از ضرورت نقش آفرینی دانشجویان به عنوان افسران و اساتید به عنوان فرماندهان مقابله با جنگ روانی سخن گفتند.

جنگ روانی؛ استراتژی مقابله با جمهوری اسلامی ایران

پدیده جنگ روانی که هم اکنون به عنوان پروژه ای عظیم علیه جمهوری اسلامی ایران در حال تدوین است در شاخص هایی مانده ایجاد نابسامانی اقتصادی، شکل دادن به نارضایتی در جامعه، تأسیس سازمان های غیردولتی در حجم گسترده، جنگ رسانه ای، عملیات روانی برای ناکارآمد جلوه دادن دستگاه اداری و اجرایی دولت، تضعیف حاکمیت ایران از طریق روش های مدنی و ایجاد ناتوی فرهنگی متبلور می شود. در برابری جنگ روانی، عوامل براندازی یا از زمینه های موجود در جامعه برای پیشبرد اهداف خود بهره می برند

آن افراد معدودی باشند که مخالف اصل انقلاب و استقلال، کشورهستند و هدف آن ها تقدیم کشور به آمریکا و استکبار است... به کسانی که به دنبال مصالح کشور هستند، توصیه میکنم از این اختلاف های جزئی و غیر اصولی صرفنظر کنند» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با هزاران نفر از بسیجیان سراسر کشور، مورخ ۱۳۸۸/۰۹/۰۴)

۳- امید به آینده و دیدی خوشبینانه همراه با اعتماد به نفس به دور از ناامیدی

مقام معظم رهبری امید و اعتماد به نفس را سبب ناامیدی مخالفان دانسته، در این باره می فرمایند «مخدوش کردن نشانه های امید و تبدیل آنها به نشانه های یأس و تردید و القای بن بست و سیاه نمایی و در نهایت، گرفتن پویایی جامعه، یکی از خطوط مخالفان است» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با رئیس و نمایندگان مجلس خبرگان رهبری، مورخ ۱۳۸۸/۰۷/۰۲)

۴- راه اندازی کرسی های آزاداندیشی و نظریه پردازی آزاد

با توجه به اینکه دستگاه تبلیغی، رسانه ای و فرهنگی استکبار با ارائه اخبار و اطلاعات شبهه انگیز و اغلب نادرست در زمینه رهبران و نهادهای جمهوری اسلامی، سعی در القای ناکارآمدی جمهوری اسلامی ایران و ایجاد شک و شبهه در مورد ارزش های دینی و هنجارهای مذهبی دارند، وجود تمهیداتی به منظور تبادل آرا و اندیشه ها برای جریان های سیاسی کشور امری بسیار ضروری به نظر می رسد. مقام معظم رهبری در این زمینه می فرمایند «بهترین زمینه برای ایجاد فضای اظهار نظر آزاد، تسریع در راه اندازی کرسی های آزاداندیشی در دانشگاه هاست»

اهداف مقابله با جنگ روانی

شاید در نگاه اول، سخن گفتن از اهداف بیهوده به نظر برسد، اما وقتی تبلور غفلت از این مقوله در عمل مشاهده شود، آنگاه است که اهمیت موضوع رخ نمایی می کند. حال در اینجا بر حسب مجال به برخی از این اهداف اشاره می شود.

۱- کاهش خسارات احتمالی

رهبر انقلاب در دیداری که با دانشجویان داشتند، فرجام طرح ریزی های دشمنان را شکست تلقی کردند و نقش نخبگان در این میدان را مورد توجه قرار دادند. ایشان فرمودند: «من الان به شما عرض میکنم، اینها در نهایت شکست می خورند؛ اما درجه ی بیداری و هوشیاری من و شما میتواند در میزان خسارت و ضرری که وارد میکنند، تأثیر بگذارد. اگر هوشیار باشیم، نمی توانند صدمه و ضرری بزنند. اگر غفلت کنیم، احساساتی بشویم، بی تدبیر عمل کنیم، یا خواب بمانیم و این جور عوارض به سراغمان بیاید، ضرر و زیان و هزینه بالا خواهد بود؛ ولو در نهایت موفق نخواهند شد»

در واقع شاید نتوان صد در صد بر طرح ریزی ها فائق آمد، اما هر میزان تلاش در مواجهه با این طرح ریزی ها ضروری است و در کاهش تبعات احتمالی موثر خواهد بود؛ لذاست که نباید از کوچکترین تلاشی مضایقه کرد.

۲- جلوگیری از متزلزل شدن کار علمی در دانشگاه ها

طبیعتاً در گیر و دار دعوای سیاسی در دانشگاه ها آنچه بیش از همه آسیب جدی می بیند، برگزاری کلاس ها و برنامه های علمی دانشگاه است. افسران جوان باید مانع این آسیب شوند. این موضوعی است که رهبر معظم انقلاب مورد توجه قرار دادند: «همین جا به شما بگویم، مواظب باشید توی این قضایای سیاسی کوچک و حقیر نبادا دانشگاه تحت تأثیر قرار بگیرد؛ نبادا کار علمی دانشگاه متزلزل شود؛ نبادا آزمایشگاه های ما، کلاسهای ما،

مراکز تحقیقاتی ما دچار آسیب بشوند؛ حواستان باشد. یعنی یکی از مسائل مهم در پیش روی شما، حفظ حرکت علمی در دانشگاه هاست. دشمنها خیلی دوست میدارند که دانشگاه ما یک مدتی لااقل دچار تعطیلی و تشنج و اختلالهای گوناگونی باشد؛ این برایشان یک نقطه ی مطلوب است؛ هم از لحاظ سیاسی برایشان مطلوب است، هم از لحاظ بلندمدت؛ چون علم شما از لحاظ بلندمدت به ضرر آنهاست؛ لذا مطلوب این است که دنبال علم نباشید» به این ترتیب هر گونه نقش آفرینی افسران مقابله با جنگ روانی که به ایجاد تزلزل در حرکت علمی دانشگاه بیانجامد، نقض غرض محسوب خواهد شد و این نکته مهمی است که می بایست مدنظر قرار گیرد.

۳- آرام و منطقی نگه داشتن فضای دانشگاه

ایجاد بلوا و ناآرامی در دانشگاه از اهدافی است که بانین طراحی جنگ روانی قطعا به دنبال آن هستند. جریانات دانشجویی می بایست مراقب باشند پازل جنگ روانی را تکمیل نکنند. تمام تلاش طراحان جنگ روانی این است که به گونه ای عمل کنند تا شرایط دانشگاه های کشور از کنترل خارج شود.

بنابراین هر نوع نقش آفرینی افسران مقابله با جنگ روانی که فضای دانشگاه را به سمت ناآرامی سوق دهد، قطعا و یقینا نوعی تکمیل پازل جبهه مقابل به شمار خواهد آمد به به اصطلاح، آب به آسیاب دشمن خواهد ریخت.

برنامه های مراکز فرهنگی در این موضوع بدون شک جنگ روانی از ابعاد گوناگون و در قالب های مختلفی بر ما تحمیل می شود که ضرورت همکاری و برنامه ریزی تمام مراکز فرهنگی و علمی کشور بویژه حوزه های علمیه و دانشگاه ها را موجب شده است. با توجه به آنچه مقام معظم رهبری در دیدار با اساتید دانشگاهها فرمودند، وزارت علوم در این راستا مسؤلیتی بس بزرگ داشته و می بایست مرتبا در حال برنامه ریزی در جهت مقابله با این جنگ ناپیدا بوده تا جامعه شاهد ثمرات پیروزی در این عرصه باشد.

نتیجه گیری:

کلید خوردن جنگ روانی علیه ایران را باید ناشی از گسترش حس تنفر از آمریکا در جهان دانست که به نظر سران کاخ سفید «ایران» مرکز اصلی ایجاد این تنفر و گسترش آن است با توجه به فرمایشهای رهبر معظم انقلاب اسلامی در چهارم آذر سال ۱۳۸۸ به مناسبت هفته بسیج در جمع هزاران نفر از بسیجیان، اولویت اصلی کشور، مقابله با جنگ روانی دشمنان است. برای مقابله موفق در جنگ روانی، باید آن را به خوبی شناخت. در این نوشتار سعی بر آن بود که جنگ روانی و راهکارهای مقابله با آن با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری به اختصار بررسی شود. جنگ روانی متکی بر قدرت روانی است و دشمنان در این جنگ با استفاده از تمامی ابزارهای قدرت روانی، به دنبال ایجاد تغییر در باورها، افکار و رفتارهای جامعه اند. هدف اصلی و نهایی در جنگ روانی، تغییر ساختار سیاسی نظام اسلامی از طریق ایجاد شکاف میان ملت و دولت است. دشمنان برای رسیدن به این هدف، تلاش می کنند با ابزار رسانه و خلق سوژه های مناسب، افکار، احساسات، تحرکات و تصمیم گیری ها را در کشور هدف مدیریت کنند. اهمیت حال حاضر ابعاد برشمرده شده نشان دهنده اهمیت روزافزون قدرت روانی در ترکیب منابع قدرت است و هر کشوری که بتواند سطحی مناسب از این ابعاد را در اختیار داشته باشد به نحو مطلوب می تواند در برابر جریانات و تهدیدهای روانی مقاومت کرده، علاوه بر آن، به باز تولید قدرت، به ویژه از جنس روانی آن بپردازد.

منابع:

- ۱-بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با رئیس و نمایندگان مجلس خبرگان رهبری، مورخ ۱۳۸۸/۰۷/۰۲
- ۲- ضیایی پرور، حمید(۱۳۸۳). جنگ روانی: ویژه جنگ رسانه ای. تهران: ابرار معاصر
- ۳- عسگری، حسن(۱۳۸۴). «نقش بازیگران خارجی در انقلاب های رنگی، مورد انقلاب گرجستان» فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، سال چهاردهم، دوره ی چهارم، ش ۵(پاییز). ص ۸۳-۱۱۶
- ۴- ماه پیشانیان، مهسا(۱۳۸۶). «راهکارهای آمریکا برای جنگ روانی با جمهوری اسلامی ایران». فصلنامه علمی- تخصصی عملیات روانی، سال پنجم، ش ۱۸ (زمستان)، ص ۷۴-۵۷.
- ۵- متقی، ابراهیم(۱۳۸۴). «عملیات روانی و شاخص های جنگ نامتقارن آمریکا علیه ایران» همشهری دیپلماتیک، شماره ۴۴، دوم فروردین. ص ۷.
- ۶- نای، جوزف(۱۳۸۲). قدرت روانی: ابزارهای موفقیت در سیاست بین الملل . ترجمه سید محسن روحانی و مهدی ذوالفقاری. تهران، دانشگاه امام صادق(ع).